

LOGORI I EKSPEDICIJE

Logor na Crnopcu

»Pas ju je našao, piši koordinate...«

Na speleološkom logoru, održanom od 11. do 16. kolovoza 2007. na Crnopcu, bilo je posebno uzbudljivo. Cilj mu je bio istražiti do kraja Jamu malaksalih speleologa, čije je istraživanje započelo lani. Sedmero sudionika iz Zagreba: Dalibor Jirkal-Dado, Martina Borovec-Maka, Stipe Tutiš, Josip Dadić, Ante Sušić, Ksenija Frbežar i ja (Vlado Božić) došli smo u subotu predvečer do Tatekovog skloništa i tu se navečer družili sa zadarskim i splitskim planinarima, a onda, u nedjelju, prenijeli svu opremu do Jame vjetrova i pokraj nje organizirali logor. U ponedjeljak smo svi, zajedno sa zadarskim planinarom Nenadom Iglićem-Nenom, krenuli prema jugu stazom ranije označenom piljcima (hrpicama kamenja) do tzv. Drugog logora. Taj je logor na svega 730 m zračne udaljenosti od Jame vjetrova (Prvog logora), ali nam je zbog teško prohodnog tere-

na do njega trebalo oko dva sata hoda jer staza vodi malo po grebenu, malo po ponikvama, po škrapama, gudurama, gore, dolje, lijevo, desno, uz mnogo korištenja ruku.

Tu smo se rastali od Nene, koji je krenuo prema istoku nastaviti istraživanje terena kako bi pronašao zgodan put prema Krupi. Dogovoreno je da se u tom Drugom logoru u 17 sati sastanu on i Ksenija i da se zajedno vrate u Prvi logor gdje će Ksenija pripremiti grah za večeru. Mi ostali otišli smo do Jame malaksalih speleologa, udaljene 10-15 minuta od Drugog logora. Ksenija je oko 16.30 otišla od jame da se sastane s Nenom. Istraživanje jame se odužilo zbog leda između 130 i 160 metara dubine, tako da smo mi ostali od jame krenuli prema Prvom logoru tek oko 21 sat. Zbog umora speleologa koji su bili u jami put do logora trajao je dulje, tako da smo u logor došli oko 23.30 sati.

U logoru smo zatekli samo Nenu. On je pri povratku prema Drugom logoru zalutao, ali se kao iskusen planinar snašao i orijentirao prema grebenu Crnopca, popeo se na greben i preko njega stigao do Tatekovog skloništa, pa u logor došao s druge strane tek oko 21 sat. Nije bio iznenađen što Ksenije nema jer je pretpostavio da će ona pričekati nas ostale ili se vratiti do jame te doći zajedno s nama. Svi smo bili potreseni što Ksenije nema. Bilo je jasno da se izgubila i da je treba tražiti odmah. Dado, Stipe, Ante i Neno bili su previše umorni da bi mogli krenuti natrag, pa smo Maka, Josip i ja na brzinu nešto pojeli i u 23.45 krenuli u potragu. Sa sobom smo ponijeli vode, čokolade, Ksenijinu vreću za spavanje i kratko užje. Idući stazom prema Drugom logoru stalno smo vikali »Hej lop«, »Ksenija«

Vlado Božić

Prvi logor, kod Jame vjetrova

i »Ako ne možeš vikati - udaraj kamenom po stijeni« te zviždali na dvije zviždaljke. Nije bilo vjetra, noć je bila vedra i tiha, pa je naše vikanje odzvanjalo Crnopcem. S Prvim logorom stalno smo bili u radio-vezi, pa smo znali da se naši glasovi čuju sve do njega. Naša svjetla povremeno je vidio Zadrani Mauro Stipčević iz Tatekovog skloništa, a čuo je i glasove. Na naše uporno pozivanje nije se čuo nikakav odgovor.

Usput, i mi smo na jednom grebenu blizu Drugog logora zalutali, pa iako smo žurili, stigli smo u Drugi logor tek oko 2.30. Otišli smo i do Jame malaksalih speleologa, ali Kseniji ni traga. Kad smo se vratili u Drugi logor bilo su 3 sata poslije ponoći. S Dadom smo bili u radio-vezi i tada zaključili da treba zvati Hrvatsku gorsku službu spašavanja (HGSS), što je obavio Dado. Josipu, Maki i meni više nije imalo smisla vraćati se po mraku u Prvi logor, pa smo odlučili bivakirati u Drugom logoru i krenuti prema Prvom logoru tek kada svane. Pod jednim drvetom stisnuli smo se svi troje i pokrili Ksenijinom vrećom te drijemali. Kad je svanulo krenuli smo prema Prvom logoru i pretraživali područje 20-30 m lijevo i desno od staze, usput opet dozivajući Kseniju. Tako tražeći stigli smo u logor oko 7 ujutro.

Dado je prema dogovoru u 3 sata nazvao najprije Roberta Dadu-Šišmiša, ali nije uspostavio vezu, a onda Dražena Kunovića, našega člana stanice HGSS iz Zagreba, ispričao mu problem, a ovaj je onda pokrenuo spašavanje. Uskoro se Dadi javio vođa stanice HGSS-a iz Zadra i od Dade dobio potankosti o događaju. Zadrani su pozvali helikopter i sami krenuli na Crnopac. Oko 8 sati cijelo je područje našeg istraživanja tutnjalo od buke helikoptera koji ga je nadlijetao oko pola sata.

Oko 9 sati Dado i Josip su ponovno krenuli prema Drugom logoru, stalno dozivajući Kseniju. Uskoro je skupina zadarskih spašavatelja, koju je vodio Neven Zrilić, stigla najprije na Tatekovo sklonište, a onda i do Prvog logora. Tada su Maka i Stipe uzeli opremu i sa Zadranima krenuli stazom do Drugog logora, usput GPS-om snimajući stazu. Došli su i do Jame malaksalih speleologa. Pretražujući okolicu, Dado, Josip i Stipe spustili su se i u jame uz stazu, duboke 60, 20 i 40 metara, također usput dozivajući Kse-

Vlado Božić

»Stazom« prema Drugom logoru

niju. Nakon nekog vremena pridružili su im se Neno i Mauro, koji su također uz stazu zagledavali u provalije i dozivali Kseniju.

Popodne oko 15 sati u logor je došla osmeročlana skupina spašavatelja iz Drniša i Šibenika, ali sa sjevera, iz pravca jame Kite Gaćešine; vodio ju je speleolog Teo Barišić. Oni su odmah počeli pretraživati područje uz stazu prema Drugom logoru, zahvaćajući širinu od oko 200 m sa svake strane staze i bilježeći GPS-om pretraženo područje. Odmaknuli su stazom oko 300 metara, kad su se susreli sa Zadranima koji su se s našim speleolozima vraćali iz Drugog logora. Svi su se zajedno vratili u Prvi logor. Dio šibenske ekipe vratio se u Šibenik, a svi Zadrani u Zadar, a dio Šibenčana i Drnišana ostao je bivakirati u Prvom logoru.

Iz Zagreba su u pomoć krenuli Dražen Kunović, Iva Šklempe i Zoran Bolonić-Coki. Do parkirališta su došli kasno u noći i tu zatekli mnogo automobila i pedesetak ljudi (stožerni auto HGSS-a, spašavatelji, novinari, televizija i dr.). U kombiju HGSS-a ponudili su svoju

HGSS Stanica Zadar

Vozila HGSS-a u podnožju Crnopca

pomoć, ali su dobili odgovor da im nije potrebna. Na pitanje želi li netko s njima poći do Prvog logora nitko se nije javio. Naši speleolozi navratili su do Tatekovog skloništa no u njemu nije bilo nikoga, pa su tamo ostavili dio svojih stvari. Oko 2 sata u noći, u srijedu 13. kolovoza, došli su u Prvi logor i legli spavati. Od HGSS-a je stigla uputa da nitko sam ne poduzima nikakve akcije, posebno da se nitko ne udaljava iz logora.

Pred jutro, po mraku, cijelo je područje nadletio helikopter snimajući termo-vizijskom ka-

merom ne bi li otkrio kakav Ksenijin trag, ali, kako smo poslije saznali, samo je na jednom mjestu otkriven slab signal na koji HGSS nije obratio pažnju. Kad se razdanilo, helikopter je opet nadletio ovo područje, ali, kako smo saznali, ništa nije otkrio. Iz stožera HGSS-a javljeno je u Prvi logor da se nitko ne udaljava jer će doći spašavatelji s psima-tragačima, ali neka netko od nas dođe do parkirališta da spašavatelje dovede do našeg logora. Zbog toga je po spašavatelje do parkirališta otišao Neno, a Coki je otišao do Tatekovog skloništa uzeti stvari koje je ostavio u noći. Da bi u logoru imali dovoljno vode kad dođu spašavatelji, Ante se spustio u Jamu vjetrova, iz koje je nekoliko puta vađena voda tako da su napunjene sve raspoložive posude u logoru (kanistri, plastične boce).

Oko 9 sati počeli su dolaziti spašavatelji iz Zagreba, Karlovca, Rijeke, Ogulina, Gospića, Šibenika, Splita i Zadra, njih osamdesetak, s osam pasa tragača. Lijepo je bilo vidjeti mnogo poznatih speleologa spašavatelja, spremnih da pomognu. Spašavatelji su već bili podijeljeni u skupine, opremljeni radiostanicama, GPS-ima i zemljovidima s ucrtanim područjima koje svaka skupina treba pretražiti. Stazom prema Drugom logoru krenula je skupina spašavatelja s liječnicom i nekoliko pasa, koju su vodili naši

HGSS Stanica Zadar

Gorski spašavatelji u helikopteru iznad Crnopca

članovi Stipe i Neno. Pola sata nakon njihovog odlaska, oko 10.30 sati, oglasila se njihova radio-stanica, spašavatelj Škalamera je javio: »**Pas ju je našao, piši koordinate**«. U logoru je, unatoč velikom broju ljudi na malom prostoru, nastao tajac. Slušali smo: »Ponovi, slabo čujem!«, »Piši koordinate: 4902... Halo, čuješ li?«, »Govori glasnije, pišem, dobro, govori dalje, evo, zapisao sam«. Tih nekoliko sekundi predaje podataka kao da je trajalo čitavu vječnost; svi smo to shvatili da je Ksenija nađena mrtva. Tada se začulo: »Živa je i hoda«. Nastalo je klicanje i grljenje od veselja, čak su i ostali psi zalajali od silne buke. Opet se čulo: »Pojednosti kad stignemo«. Odnekud su se pojavile boce piva, čokoladice i druge delicije, nastalo je veselje: »Živa je, to je najvažnije!« Radio stanice su stalno bile u pogonu. Oni koji su se htjeli javiti mobitelom penjali su se na obližnji greben kako bi uspostavili vezu. Vijest se brzo proširila.

Nakon pola sata pojavili su se prvi spašavatelji s psima, a onda i Ksenija u pratnji liječnice, drugih spašavatelja i naših speleologa. Kako je nađena Ksenija opisao je Stipe koji ju je prvi ugledao, budući da je išao prvi u koloni, a ispred njega pas Tau: »Na put prema Drugom logoru krenuli smo Neno i ja vodeći ekipu GSS-ovaca i pasa, na čelu s g. Škalamerom. Nakon 30 ili 45 minuta Neno i ja smo ugledali s lijeve strane osobu, udaljenu 5-6 m od naše staze, za koju smo u prvi tren pomislili da je jedan od GSS-ovaca koji je došao s te strane. Pogledali smo pozornije i uskliknuli: »Pa to je Ksenija!«. Prišli smo joj, ponudili pomoć, vodu, hranu. Rekla je da je dobro, da nije gladna, ali je uzela nekoliko gutljaja vode. Bila je začuđujuće mirna, bez velikih emocija, čista, uredna, pomalo čudnog pogleda i ponašanja za takvu situaciju. Nakon nekoliko trenutaka preuzeli su je GSS-ovci koji su bili 30-50 m iza nas, te joj također ponudili pomoć, ali ju je odbila. Škalamera je radiom javio da je Ksenija nađena i izdiktirao koordinate položaja gdje je nađena. Odmah smo krenuli prema logoru«.

Stigavši u logor Ksenija je otišla u svoj šator radi odmora i presvlačenja. Nakon što je pojela malo graha, koji je jučer skuhalo Maka, došla je do nas »željezničari« i ispričala nam što joj se dogodilo. Rekla je da je u Drugom logoru čekala Nenu, ali kako se nije pojavio krenula je sama

prema Prvom logoru. Kaže da našu stazu nije našla već neku drugu označenu crvenim krugovima, išla je nasumce i lutala tako do večeri kada se smračilo. Prenočila je na nekim stijenama. Ujutro je čula helikopter pa se popela na neki greben i mahala. Činilo joj se da su je iz helikoptera vidjeli jer je helikopter pet puta preletio iznad nje. Zbog toga je na tom grebenu čekala pomoć cijeli dan. Kako nitko nije dolazio, opet je prenočila na stijeni. Noću i ujutro idućeg dana opet je čula i vidjela helikopter, ali više nije čekala, već je krenula u smjeru u kojem joj se činilo da je logor. Tako se odjednom našla sa spašavateljima na označenoj stazi. Kaže da joj je noću bilo hladno, da je vidjela medvjeda i poskoke, ali se nije bojala. Nije jela dva dana ali nije bila gladna. Vode je našla u nekom panju pa nije bila ni žedna. Naše glasove i svjetlo nije ni čula niti vidjela.

Nakon odmora spašavatelji su krenuli prema parkiralištu, a zajedno s njima i Ksenija. Najprije su se kod Tatekovog skloništa skupili svi spašavatelji radi dogovora o načinu prilaska parkiralištu gdje ih je čekalo mnoštvo novinara, televizija, policija, Ksenijini roditelji i mnogi znatizeljnici. O tome su dalje izvještavali novinari i TV.

U logoru su ostali samo »željezničari« te Zadrani Neno i Mauro. Tada se s Tatekovog skloništa vratio Coki, koji je usput sreo cijelu kolonu spašavatelja. Iz logora su tada otišli Neno i Mauro, a pojavili se Tina Bosner i Siniša Jembrih,

Vlado Božić

Psi tragači sa spašavateljima

Ante Susić

Osamdesetak gorskih spašavatelja u prvom logoru

koji su došli s odmora na moru. Nitko više nije imao volje ostati na Crnopcu, pa je odlučeno da se sutradan logor raspremi i svi spuste u Gračac. Zbog toga je Ante opet sišao u Jamu vjetrova i raspremio jamu. Radi odlaska u Zagreb spakirali su se Dražen, Iva i Coki te krenuli prema parkiralištu, ponijevši i dio speleološke opreme (užad). Tina i Siniša su namjeravali samo posjetiti logor i odmah se vratiti, ali su onda odlučili i prenoćiti u logoru.

U četvrtak, 16. kolovoza ujutro, Dado je primio SMS poruku od Ksenije iz Rijeke da je dobro, sve pozdravlja i zahvaljuje za sve. Logor je raspoređen i sve što je još ostalo doneseno je do parkirališta. Tu je na svakom našem autu nađen papir s porukom da se ekipa javi policiji u Gračacu radi davanja izjave (jer s policijom nitko od sudionika logora još nije bio u dodiru). Spustivši se u Gračac, u restoranu »Tomić« je obavljen razgovor sa šefom Policijske postaje Gračac, g. Dusparom. U ime svih sudionika izjavu je dao Dado, odnosno ispričao kako su sudionici doživjeli ovaj događaj.

Time je završen logor »Crnopac 2007«.

Vlado Božić

Korak do tragedije

Još za vrijeme dogovora o organizaciji i odabira ekipe koja će sudjelovati na ljetnom logoru »Crnopac 2007«, Maka i ja smo se, kao voditelji speleoloških istraživanja, dvoumili hoćemo li dozvoliti Kseniji odlazak na Crnopac. Budući da je speleološku školu SO-a Željezničar završila tek u proljeće 2007. godine, smatrali smo da nema dovoljno iskustva za sudjelovanje u zahtjevnim istraživanjima. No kako je ona insistirala, konačno smo odlučili da može sudjelovati kao članica logora na Crnopcu da bi stekla iskustvo boravkom na tom zahtjevnom području. U prvim razgovorima u prostorijama speleološkog odsjeka objasnio sam Kseniji da će sam pristup do logora biti izuzetno naporan i da nisam siguran je li ona iskustvom i kondicijom spremna za takav pothvat. Ksenija je, međutim, i dalje bila uvjeren da će izdržati sve napore u istraživanjima na Crnopcu i tada sam joj ipak,

usprkos protivljenju ostatka ekipe, dozvolio sudjelovanje na ljetnom logoru – pogrešna procjena koja će poslije zamalo dovesti do tragedije.

Ponovno sam razgovarao sa Ksenijom u Gračacu gdje smo se sastali neposredno prije odlaska na Crnopac i upitao je ima li sve potrebno za boravak na planini i ustanovio da nema ni osnovnu opremu, poput gojzerica i solidnog ranca. Svoje stvari je spakirala u nekoliko torba i vrećica, pa sam ponovno izrazio sumnju u njen siguran boravak na planini, no ona je na to, pred ostalim članovima ekipe, odgovorila tek: »Dado, nije potrebno da sad filozofiramo, ja to mogu!« I tako je razgovor završio.

Kasnije toga dana započeli smo na Crnopcu uspon do Tatekove kolibe, koja je udaljena svega 20 minuta hoda od mjesta gdje smo ostavili automobile. Oprema i hrana koju smo nosili bila je po osobi teža od 25 kg. Budući da Ksenija nije

imala ranac, dio opreme nosila je u rukama, što ju je umaralo znatno više nego one koji su imali naprtnjače. Pomogli smo joj tako da je na kraju svaki nosio dio njene opreme i hrane.

Uvečer, nakon odmora na Tatekovom skloništu, ponovo sam Kseniji izrazio svoje sumnju u njen daljnji boravak na planini. Pokušao sam joj objasniti da mi speleolozi, iako na prvi pogled možda ostavljamo dojam veselog i šaljivog društva, jako dobro znamo kuda odlazimo i što radimo, da smo svjesni opasnosti s kojima se susrećemo te da treba poslušati dobronamjerne savjete iskusnijih. Ksenija to nije komentirala i ubrzo je otišla na počinak. Zaključili smo da je Ksenija izuzetno težak sugovornik koji nikako ne prihvaća savjete, nego je tip osobe koja iskustvo stječe isključivo na vlastitim pogreškama.

Maka je pripremila uobičajenu »Izjavu o preuzimanju vlastite odgovornosti« za svakog pojedinog sudionika logora, koju smo svi potpisali. Kako se poslije pokazalo, Kseniji je ta Izjava dala daljnju slobodu za provođenju vlastite volje, jer se više nije osjećala odgovornom prema ostatku ekipe. Na svaki naš savjet ili prijedlog ona bi odgovarala: »To se vas ne tiče, ja sam potpisala Izjavu!«. Vrlo brzo nam je postalo jasno kakvu opasnost takvo razmišljanje predstavlja u tadašnjim prilikama.

Istoga dana oko 17 sati Ksenija se odvojila od ostatka ekipe, a oko 23.30 sati svima je postalo jasno da se neće vratiti, jer se izgubila u vletima Crnopca. Smatrao sam se osobno odgovornim za stanje u kojem smo se zatekli i nebrojeno puta sam si to ponovio u trenucima kada smo mislili da Kseniju tražimo mrtvu ili, u najboljem slučaju, teško ozlijeđenu. Jedna kriva procjena

Vlado Božić

Ksenija priča što joj se dogodilo

čovjeka, njegovih sposobnosti, mogućnosti i odgovornosti prema ostatku ekipe u surovim uvjetima na planini mogu ugroziti cijelu ekipu i, doslovce, njihove živote. Drama koja se odvijala naredna dva dana - točnije, od ponedjeljka 13. kolovoza 2007. u 23.30 sati kada smo ustanovili da Ksenije nema, do srijede 15. kolovoza oko 10.30 sati kada je srećom pronađena živa i neozlijeđena - možda je i mala cijena za veliko životno iskustvo koje smo tada stekli.

Dalibor Jirkal